

פרשיות ויקהל פקודי-החודש

הליכות עולם לוי

(חבקוק ג' ו')

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

זמן ר"ת	צאת השבת	חלקת נרות	לוח אור החיים
19:11	18:27	17:35*	י-ם
19:08	18:25	17:33	ת"א
19:10	18:26	17:34	חיפה
19:10	18:26	17:35	ב"ש

* לנוהגים 40 דק': 17:15

מעשי ידיו של אדם

והנה כל העם הביאו דברים הצריכים מלאכה ועיבוד, ועשו כן בכונה מתוך מטרה לטרוח במלאכה לצורך המקדש, ובכך הראו את מסירותם ועבודתם ואהבתם למשכן, אולם הנשיאים באותו הזמן התעצלו, ואמרו אם יחסר משהו אנו נשלים אותו, אך ראו שכל מה שצריך תיקון וטורח כבר הובא, וכך לא נשאר להם שום דבר הצריך תיקון, ובלית ברירה הביאו מן המוכן, דבר שאינו דרוש תיקון. וזו היתה פחיתות מעלה וכבוד בשבילם.

ומעתה נבין הכל, באמת העם הביאו כל מה שדרוש מלאכה וכלשון הפסוק, מְרַבִּים הָעַם לְהִבְיֹא מְדֵי הַעֲבֹדָה לְמִקְלָאָהּ, וכן אִישׁ נְאֻשָׁה אֶל יַעֲשֵׂוּ עוֹד מְלָאָהּ, אולם עדיין היו אבנים שלא דרושים מלאכה, ואמנם אבנים אלה יתכן שהיו לרבים מעם ישראל אם לא לכולם, שכן העננים הורידו זאת לכולם, אבל עם ישראל לא ראו בהם ערך גדול מפני שאינם צריכים תיקון וטירחה למלאכה, ובשל כך לא הביאו אותם, אך הנשיאים שלא היתה להם ברירה הביאו אותם, וגם הצטערו על כך, ולכן במצוה הבאה שהזדמנה להם, היא חנוכת המזבח, מיד רצו לעשותה ראשונים. ובזה נבין דברי רבותינו (אבות דרבי נתן פ"א אות א) שהביאו את המדרש על המאמר אהוב את המלאכה, שבזה רצו ללמדנו במה היה פחיתותם של הנשיאים שבתחילה התעצלו ולא טרחו כמו כל אחיהם, ולבסוף הביאו דבר שאינו דורש טורח ומלאכה.

ומכאן נראה את הערך בדבר שהאדם טורח בו, שזה העיקר שמעשי ידיו של האדם יזכו לנצחיות המקדש, שכן החומר הוא קיים ואין בו שום שבה להביאו, וכבר נאמר לי הכסף ולי הזהב אמר ה', הכל שלו ומשלו האדם נותן, אבל כאשר הוא טורח בכוחו, נעשה שותף למעשה בראשית, ומעשי ידיו ממש נמצאים בבית המקדש וזו המעלה שהיתה לישראל שמעשיהם זכו להכלל בכלל קדושת המקדש, הגם שהם מעשי ידי אדם. ולכן נראה הגם שאין כמו מעשי ידיו של הקב"ה שיש להם קיום עולמי, מ"מ הקב"ה מעדיף את מעשי ידיו שטרחנו עליהם, לעשותנו שותפים בקדושה, וזה כל ענינם של פרשיות אלו ויקהל פקודי, בהם עם ישראל היו שותפים מלאים למלאכת המקדש. וזה בעצם גם עיקר ענינה של פרשת החודש, בה נצטוינו על קידוש החודש בכלל ובפרט חודש ניסן שהוא ראשון לחודשי השנה, ועל ידי קידוש החודש אנו קובעים את זמנם של כל מועדי התורה פסח שבועות וסוכות וכו', ועל כן אנו אומרים בתפילה מקדש ישראל והזמנים, שהקב"ה מקדש את ישראל וישראל מקדשים את הזמנים (כמבואר בברכות מ"ט), ובזה יש לנו חלק במועדי ה', אשר רצה ה' במצוה זו לזכותנו ולתת לנו חלקנו על ידי מעשינו, ואפשר שלכן היתה ראויה מצוה זו להנתן ראשונה לישראל (ע"י ברש"י הראשון בתורה), שבה אנו רואים את תפקידם בעולם, לקדש את העולם במעשי ידיהם ואמרי פיהם.

הנה בפרשתנו משה רבנו מצוה את כל עם ישראל להביא את כל החומרים הדרושים לבניית המשכן וכלי הקודש, ואכן בני ישראל נתבעים ונותנים בלב שלם, עד שבאים הממונים ואומרים שמרבים העם להביא ומעבירים קול במחנה שיפסיקו מלהביא, והנה אחר כל הרשימה הארוכה שהביאו בני ישראל נאמר (ל"ה כ"ז) וְהִנְשֹׂאִם הִבִּיאוּ אֶת אֲבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֶת אֲבְנֵי הַמְּלָאִים לְאֶפֶוד וְלַחֹשֶׁן, ואמרו רבותינו (הובא ברש"י): אמר ר' נתן מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחילה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחילה, אלא כך אמרו נשיאים יתנדבו צבור מה שמתנדבין ומה שמחסרין אנו משלימין אותו, כיון שהשלימו צבור את הכל שנאמר והמלאכה היתה דים, אמרו נשיאים מה עלינו לעשות הביאו את אבני השם וגו', לכך התנדבו בחנוכת המזבח תחילה, ולפי שנתעצלו מתחילה נחסרה אות משמם והנשאם כתיב. עכ"ל.

ויש להבין שמדברי רבותינו משמע שהנשיאים הביאו אחר שכבר העבירו קול במחנה שיותר לא יביאו, וא"כ היאך עברו על ציווי ה' שלא יביאו עוד. ואולם מאידך קשה, היאך אפשר לומר שהמלאכה היתה דים כפי דברי הפסוק, והרי הנשיאים עדיין לא הביאו את אבני השוהם והם הנצרכים לבגדי הכהן, לאפוד ולחושן, וא"כ עדיין המלאכה חסרה. ועוד יש להבין, מדוע הצטערו הנשיאים הרי ממה שהביאו היה הכהן הגדול מתהלך בזה יום יום והוא שבח גדול להם, וא"כ למה נבהלו בחנוכת המזבח הרי לא נגרע חלקם. ועוד מדוע באמת בני ישראל לא הביאו אבני שוהם ואבני מילואים, האם רק לנשיאים היו אבנים אלו ולישראל לא היו.

ובכדי לישב הכל, נראה לומר בס"ד, שהמדקדק בלשון התורה יראה שכתוב שהמלאכה היתה דים, ולא כתוב שהביאו תרומה דיה. וגם כאשר ציוה משה שיפסיקו להביא, כתוב וַיִּצְוּ מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמִתְנַהֵג לֵאמֹר אִישׁ נְאֻשָׁה אֶל יַעֲשֵׂוּ עוֹד מְלָאָהּ לְתִרְוַמַת הַקֹּדֶשׁ, ומדוע לא ציוה אותם משה שלא יביאו עוד חומרים וציוה על הפסקת המלאכה, והלא בתחילה הביאו את החומרים ורק אח"כ מהם עשו מהם את מלאכתם. אך הענין הוא שרוב הדברים שהיו במשכן היו דרושים תיקון עיבוד ומלאכה, כמו בכל מיני הצמר שהביאו, תכלת וארגמן תולעת שני, שלא די היה לגזוז ולהביא צמר, אלא היו מנפצים אותם וטוויים אותם וצובעים אותם ורק אז מביאים אותם, וכך היה גם בשש הוא הפשתן, וגם בעזים ובעזים היתה מלאכה קשה יותר שהיה צריך לטוות על גבי העזים ממש ואח"כ לגזוז אותם, וגם שאר הדברים שהביאו היו צריכים תיקון ועיבוד, וכמו הזהב והנחושת והכסף.

וכאמור כך היה ברוב הדברים חוץ מאבני השוהם ואבני המילואים שבהם לא היה צריך שום תיקון אלא הם ירדו מן השמים בצורה המיועדת להם, וכמו שדרשו רבותינו (וימא ע"ה). הנשיאים הביאו, הם העננים שנקראים גם נשיאים (משלי כ"ה י"ד) שהיו מורידים להם עם המן גם אבנים טובות ומרגליות.

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן בת רחל

הליכות והלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

הלכות קביעת עתים לתורה

ז. מנהג רבנו האר"י ז"ל היה שאחר שיוצא מבית הכנסת ואוכל אכילתו, היה מתעטף בציצית ולובש תפילין ואח"כ קורא הקריאה הזאת, שצריך כל אדם ללמוד בכל יום בקביעות בסוד קבעת עתים לתורה תורה נביאים כתובים משנה תלמוד קבלה, וזה סדרם: תחילה יקרא בתורה מפרשת השבוע ההיא, ביום א' יקרא ששה פסוקים ראשונים שבאותה פרשה. וביום ב' יקרא ארבעה פסוקים שלאחריהם. וביום ג' ה' פסוקים שלאחריהם. וביום ד' ו' פסוקים שלאחריהם. וביום ה' ה' פסוקים שלאחריהם. וכללות כולם הם כ"ו פסוקים. וצריך לקרות כל אלו הפסוקים כדרך שקורין הפרשה בערב שבת כל פסוק מהם שנים מקרא ואחד תרגום. ואח"כ יקרא בנביאים אותו מספר פסוקים, כל פסוק פעם אחד מקרא ופעם אחד תרגום, ואח"כ יקרא בכתובים כמו בנביא, אחד מקרא ואחד תרגום שלהם. ואח"כ יקרא משנה ותלמוד, וטוב שיקרא ג' בחינות שיש בתלמוד והם ברייתא ותוספתא ומימרא, ולימוד הקבלה תהיה באחרונה מכולם, לפי שסדר המדרגות ממטה למעלה הם מתחילין מן המקרא ומסיימים בקבלה. (שער המצוות פרשת ואתחנן).

ח. ואמנם רבנו האר"י נתן שיעור למקרא ולנביאים ולכתובים, אך במשנה ובתלמוד ובקבלה לא ביאר מה ללמוד וכמה ללמוד, וגם בנביאים וכתובים לא ביאר מה לקרוא, ומשמע שהרשות בידו לקרוא את אשר יחפוץ, אולם כבר בא רבנו יצחק ברוך זצ"ל (נראה שהיה מרבני מצרים בסוף המאה החמישית לאלף הששי) ותיקן שבנביאים יקראו על סדר הפטרת השבוע, ובכתובים בדרך כלל תהלים ומשלי. ואת המשניות סידר פרק לכל יום, וכל יום יקראו מהסדר השייך לו, ביום ראשון מסדר זרעים וביום שני מסדר מועד וכו', וכמו שיתבאר בסמוך הלכה ט', וכן סידר את הגמרות, וקבע את ספר הזוהר כלימוד קבלה, וקרא לזה "חק לישראל" (יצא לאור לראשונה בשנת ת"ק). ואחריו בא החיד"א והוסיף עוד תוספת חשובה של הלכות ומוסר בכל יום וקרא לזה "יוסף לחוק", ומאוחר יותר הוסיפו את זה לסדר חוק לישראל, וקראו לכל ביחד "חק לישראל", והוא ספר חק לישראל המסודר בידנו כיום. (עיין בספר מורה באצבע סי' ג' אות צ"ג, ובספר דבש לפי מערכת ת' אות מ"א).

ט. סדר זה האמור מפי רבנו האר"י הינו ערוך לכולם אפילו לתלמידי חכמים, וכמו שכתבו אחרונים רבים [עיין בכף החיים פלאגי (סימן י"ז אות כ"ו) בשם החיד"א שם ובעוד מקומות, ובשו"ת אור לציון (ח"ב פ"י תשובה ה' בהערות)]. ואשריו של מי שיקרא בכל יום את הסדר המתוקן, ובעבר רבים נהגו בכך, וכן נהג אבי מורי ר' יהודה לוי ז"ל, ואשרי חלקם. ואמנם מי שקשה לו סדר לימוד זה מפאת זמנו המצומצם, או שתורתו אומנתו ורוב זמנו עוסק בש"ס ובפוסקים, יכול לקיים את עיקר דברי רבנו האר"י, לקרוא את הסדר המתוקן לתורה נביאים וכתובים, וללמוד משנה אחת וקטע גמרא וקטע מן

הזוהר, ובוזה יצא ידי חובתו. (אור לציון שם). [ואם הוא ת"ח שעוסק בגמרא הרי כבר יוצא ידי חובתו בגמרא ואינו צריך לקרוא את הקטע הכתוב בחק לישראל. ואמנם מרן הגר"ע יוסף זצ"ל בשו"ת יבי"א (ח"ט סי' ק"ה אות ע"ט) חולק וסובר שתלמיד חכם שעוסק בש"ס ובפוסקים ואינו קורא חק לישראל יש לו על מי שיסמוך, ע"ש, מ"מ מדבריו נלמד שכונתו לומר שאינו חייב בכך ומ"מ תלמיד חכם שיכול בנוסף ללימודיו גם לקרוא חק לישראל ולצאת גם ידי חובת רבנו האר"י תבוא עליו ברכה, ומי שעושה כן יראה במשך הזמן שאין זה לוקח הרבה זמן, ובפרט אם עושה כעיקר דברי רבנו האר"י שאז יקח לו חמש דקות ולכל היותר עשר. ועוד עיין בסמוך].

י. עוד כתב רבנו האר"י: אם לא קרא מקרא ביום ראשון של השבוע יש לו תשלומין שיקרא ביום שני שתי הקריאות דהיינו של קריאת יום א' וקריאת יום ב', אבל אין זה מועיל רק לצורך יום ב' שצריך שיקרא תחלה קריאת יום שלפניו שדילג ואח"כ יקרא קריאת היום ההוא, אך לצורך יום א' שלא קרא בו אין לו תיקון כלל, ועליו נאמר מעוות לא יוכל לתקון. (שער המצוות שם). ואולם לא אמר זאת רבנו האר"י רק לגבי המקרא ולא לגבי הנביאים וכתובים והשאר, ומכאן נלמד שקריאת התורה בכל יום שנים מקרא ואחד תרגום יש לו דין מיוחד, והוא חלק מתיקון השנים מקרא ואחד תרגום של ערב שבת, ולכן גם מי שאינו קורא חק לישראל, לפחות ישתדל לקרוא את המקרא המסודר בכל יום, וזה לכל היותר לוקח דקה.

יא. כתב האר"י ז"ל ושיעור משניות קודם לכל דבר, ועל ידי זה זוכה לנשמה כי משנה אותיות נשמה. (באר היטב סי' א' אות ר'). לימוד המשנה בקול רם ובנחת רוח בשפה ברורה אין ערוך אליו, ואמרו רז"ל (מדרש תלפיות ענף אפוד, בשם ספר מזהב יעקב בשם האר"י) שאשר בן יעקב אבינו ע"ה עומד בפתח גיהנום, ולכל הלומד משנה מצילו, וזהו שאמר הכתוב (בראשית מ"ט כ') מאשר שמנה, אותיות משנה. (מורה באצבע סי' ב' אות מ"ב). וכשקורא סדר זרעים יכוין לתקן אשר פגם במאכלות אסורות ובברכות לבטלה וכיוצא, וכשקורא סדר מועד יכוין לתקן אשר חטא בחילול שבת וימים טובים. וכשקורא סדר נשים יכוין לתקן מה שפגם בעריות ושבועות ונדרים. וכשקורא סדר נזיקין יכוין לתקן מה שחטא לה' במה שהזיק לחברו. וכשקורא סדר קדשים יכוין לתקן נשמתו הקדושה אשר הוציאה לחולין, ואשר לא נזהר בשחיטה ובדיקה, ולחייב כרת, ולתפלות בלי כונה. וכשקורא סדר טהרות יכוין לתקן מה שפגם בנדה וקרי ונטילת ידים. (שם אות מ"א). בקריאת המשנה ישתדל להבין פירוש התיבות, אף שלא יבין פירוש הענין באמת, שאם לא יבין אף התיבות יש מי שכתב דאינו נחשב לימוד כלל. (שם אות מ"ג).